

מזיכרונותיה של צילה ליברמן על הסלקציה האחרונה באושוויץ-

בירקנאו

המסדר הסתיים. רק שני בלוקים, אנו והבלוק שלידינו, נשארנו עומדות. שמעתי נשים מתלחשות: "מעבירים אותנו..." להעביר מהמחנה פירושו סלקציה. מבחינתי סלקציה פירושה מוות – גז, חנק.

לא המוות הפחיד אותי, וכבר לא הגז שממנו חששתי כל השנים – רק הבדידות. וראה זה פלא: שערי המחנה נפתחים, ושתי קבוצות של נשים נכנסות לתוכו וצועדות לקראתנו.

אני מתרוממת על קצות האצבעות, מקפצת ומחייכת בדמעות, איפה אני? איפה אמא? היא עומדת לידי, מחבקת אותי אך איננה שמחה כמוני. מבטה רחוק ומהורהר. היא פוחדת, היא יודעת מה זאת סלקציה.

האם ידעה דבר שאני לא ידעתי? האם הרגישה שלא תוכל לעמוד בהבטחותיה? שהם לא ירשו לה? שבעיניהם היא ראויה לעבודה ואין להם רגשות?

אני לא ידעתי. קיוויתי שאפילו המוות לא יפריד בינינו. הערב ירד, הלילה הגיע, החושך הלך והתפשט. אנחנו עדיין עומדות... עומדות ומחכות. הזמן זוחל. הרגליים מתאבנות ואנחנו עומדות.

"קדימה צעד!" נשמעה הפקודה. בקצב הידוע, שמאל ימין, יצאנו את שער המחנה לעבר מחנה הנשים. כאן עצרנו ליד בלוק ארוך מאוד שצורתו היתה שונה במקצת מצורתם של יתר הבלוקים.

ליד הבלוק עמדה משאית, שאליה הוכנסו נשים זקנות וילדות שהוצאו מהשער הצדדי של הבלוק. ידעתי את מטרת נסיעתן. ידעתי שתכף יגיע תורי, ואף אותי יוציאו מאותו שער צדדי, יכניסו אותי למשאית ויסיעו אותי הישר לשם. אבל הנה המשאית זזה. הנשים שעליה לא בכו, לא צעקו; בדומייה מוחלטת הן עמדו צפופות במשאית העמוסה והביטו לעבר הבלוק שממנו הוצאו. אולי השאירו שם קרובות משפחה, ובמבט אחרון זה נפרדו מכולן. נפרדו לעולם. "אמא", לחשתי לה, "אני לא פוחדת, אני רועדת כי קר לי. בבוקר פחדתי מאוד כשלא היית לידי, אבל עכשיו אני פוחדת עוד".

אני מסתכלת לכיוון הארובה הפולטת עשן. כך סתם. "באמת, אמא; אני לא פוחדת. אני רק מחשבת כמה זמן זה לוקח מאז שהמשאית נסעה לשם עד לפליטת העשן. בכלל לא הרבה זמן, נכון, אמא? נכון שגז לא כואב? שזה מוות מהיר מאוד, אולי אפילו יותר טוב מחוטי חשמל? טוב, אני כבר לא אדבר על זה – רק אל תבכי".

חושך מפחיד מסביב. הרגעים חולפים. אנחנו עומדות דרוכות וקשובות. נשמעה פקודה: "קדימה צעד!" אנחנו בתוך הבלוק. ושוב פקודה: "להתפשט!" כולן כבר התפשטו סביבי, ואני עדיין רועדת כל כך. הידיים אינן נשמעות לי. כולן עירומות, עומדות בשורה ארוכה. אני נתמכת באמי. היא מתחילה לעזור לי. הרגשתי שעכשיו אני עומדת לגלות לכולן, ואף לעצמי, את סודי. סוד שאני מסתירה שנתיים ימים. סוד שלא רציתי לחשוב עליו. עכשיו, כשאני עומדת עירומה בין כל הנשים, יתגלה לעיני כל שאני רק ילדה. אמי ניחמה אותי: "אל תפחדי! לכי ישר. אני אלך אחריך. לאן שמנגלה ישלח אותך, אלך אתך. נלך ביחד".

עמדתי בשורה הארוכה בין כולן, מבטי מרוכז במנגלה. הוא עמד בפתח הדלת, ידו האחת נתונה בדש מעילו ובשנייה החזיק בשוט, שבאמצעותו היה מסמן לכל אישה שעברה לידו, ימינה או שמאלה – לחיים (כלומר לעבודה) או... לכבשן.

השורה מתקדמת, אני כבר קרובה לדלת. שם הוא עומד. לפתע ניגשה אלינו האחראית על הבלוק. אינני יודעת מי היא. בין כל הרשע, הופיעה בשבילי כמושיעה. עיניה הביעו רוך ורחמים. איני יודעת את שמה.

"ילדה!" פנתה אלי, ואחר הפנתה את ראשה לאמי, כנראה הרגישה שעיני אמי הדואגות מלוות כל תנועה שלי. "הילדה הזו שלך? היא לא תעבור את הסלקציה. תני לי אותה, אני אסתיר אותה ואחזיר לך אותה בסיום הסלקציה". אמי החלה מנשקת את ידיה, כרעה לנשק את רגליה, אך זו משכה אותי אליה והובילה אותי לחדר צדדי.

איני זוכרת את פניה. באותם רגעים ראיתי מולי מלאך וכנפיו פרושות מעלי. בחדר ישבה כנראה חברתה. המלאך שלי אמרה לה בצ'כית שהיא רוצה להציל אותי, ושאלה אותה: "את בטוחה שעל המדרגות יושבות אלה שנשלחות לעבודה?" "כן", ענתה לה ההיא ברוגז, קמה ועזבה את החדר.

"אל תדאגי! תעמדי כאן ליד הדלת, וחכי בסבלנות. אני ניגשת לחדר הסלקציה. ברגע המתאים, אדפוק לך שלוש דפיקות, ואז תצאי ותקפצי ישר על אחת המדרגות מהצד. תעשי זאת בזריזות, הבנת?"

היא יצאה מהחדר. לא הספקתי להודות לה. נשארתי לבדי בחדר המוזר וחיכיתי... הזמן זחל. רעדתי. הייתי עירומה ונזכרתי שבגדי נשארו בידי אמי. היו רגעים שהתחלתי לפקפק בעצם ההצלה שלי, והיו רגעים שחששתי ששמיעתי נפגמה, הצמדתי את אוזני לדלת והקשבתי. רגליים יחפות רצות במהירות, הרבה רגליים, בכי מאופק, כנראה של אלה שלא עברו את הסלקציה. והנה שיעול קצר גברי. כן, זה הוא! מלאך המוות שלנו! מנגלה! רק השם בלבד העביר נשים על דעתן. באגודלו שלח אלפים לכבשן, וידיו המטופחות ביצעו נסיונות זוועה בבני אדם. בילדים, בתאומים. הוא פתח ראשים, סירס, התעלל – הכול "למען המדע", בחתירתו ליצור גזע ארי טהור.

שלוש הדפיקות נשמעו. פתחתי בזהירות את הדלת, ומיד הבחנתי לשמאלי במדרגות עץ. ניסיתי לטפס על המדרגה הרביעית או החמישית מהצד, אך הן נראו לי כה גבוהות. כוחי אזל כליל. נעזרתי בבטן, בשיניים ובצפורניים. הנשים העולות במדרגות אינן מסתכלות לכיווני, הן לא יכולות לעזור לי, כי כך הן מסכנות את עצמן. אני כבר חשה את בטני על המדרגה. עליתי. לפתע אני מרגישה את עצמי באוויר. מולי פניו של מנגלה. הוא הרים אותי ונשא אותי הישר לקבוצת הפסולות. בהיותי בזרועותיו, מול פניו, עלה בדעתי לנשוק בכול כוחי את אפו, שישאר נכה לכל חייו. אבל הנה אני עומדת כבר בין הנשים בקבוצה שנידונה לכבשן.

אני מוכרחה לחיות! מוכרחה להינצל! הרי ההצלה היתה כבר כה קרובה. מנגלה עדיין עסוק בסלקציה. הוא עומד ברגליים פשוקות, ידו השמאלית על מותניו, וממנה תלוי השוט; מידו הימנית הוא מבליט את האגודל ומראה באמצעותו פעם ימינה, פעם שמאלה. חיים ומוות באגודל. המדרגות כה קרובות אלי, לו רק השומרות זזו במקצת! אני מנסה לעבור בין רגליהן, כשלפתע יד מושכת אותי חזרה.

היד היתה כה חזקה, שהרגשתי שעצמות זרועי נמעכות. היא דחפה את כולנו לתוך חדר, מול המדרגות. ליד הדלת הפתוחה עמדו השומרות שהסתירו לי. ניסיתי להתרומם על קצות האצבעות, לראות את אמי בפעם האחרונה.

הבחנתי בה! היא ישבה שם למעלה, בין כולן, ועיניה המבוהלות מביטות לכל פינה. מחפשות את מה שכל כך יקר לה. אותי. עינינו נפגשו. היא פקחה אותן לרווחה, אינה מאמינה. לא רציתי להכאיב לה, רציתי רק לומר לה שלום. הרמתי את ידי ושלחתי לה נשיקה.

כנשוכת נחש קפצה אמי מכל המדרגות הישר אלי. השומרות חסמו בפניה את הדרך, השוט של מנגלה הכה על גבה העירום. שמעתי את בכיה, את בקשותיה: "אנא, אני רוצה למות עם בתי!"

"כלבה שוטה!" צרח הרוצח. פניו האדימו מכעס אבל חיוך שטני היה על שפתיו. "את תמותי כשאני אצווה!"

שמעתי את צעקותיה, ראיתי את הדם. אז ידעתי שאני רוצה למות. המצילה שלי שוב הופיעה לידי, הניחה את ידה על כתפי ואמרה: "לא הצלחנו, אך נעשה ניסיון אחרון. אני אוציא אותך החוצה דרך החלון. רוצי לאחד הבלוקים, אולי שם יקבלו אותך. כך תינצלי עד לסלקציה הבאה."

עמדתי ללא נוע, הבטתי החוצה אל הלילה האפל, ולחשתי:

"אני רוצה כבר למות..."

הנה הן עוברות! קבוצת הנשים שאך לפני שעה קלה ישבו על המדרגות, הקבוצה המאושרת שנבחרה לעבודה. לידי עדיין עומדת המצילה שלי. היא הצביעה ולחשה לי: "הסתכלי! כנראה שזו אמך, זו שעוזרים לה ללכת, רואים סימנים על גבה, היא חיה! את רואה, ילדתי? היא

חיה. חבל שלא קפצת דרך החלון". היא הסתובבה כה וכה, עיניה תרות אחר כל תנועה. "חבל, עכשיו מאוחר מדי. אתן כבר זזות", הוסיפה ונעלמה. לא הספקתי להודות לה.

מקור: צילה ליברמן, צלינקה. ילדה ששרדה את אושוויץ, יד ושם, ירושלים 2002, עמ' 83-87.